

strokovni delavec 2:

TURNO KOLESARSKI VODNIK II

(težavnostno zahtevne ture)

Prostovoljno vodništvo ima v Sloveniji že skoraj petdesetletno tradicijo, saj je bil prvi tečaj za mladinske planinske vodnike izveden leta 1957. Vodniki Planinske zveze Slovenije (PZS) so usposobljeni za vodenje različnih oblik planinske dejavnosti, zlasti pa izletov, pohodov, tur, turnih smukov, plezalnih vzponov in taborov. Vodniki PZS so široko usposobljeni strokovni delavci v športu na področja planinstva, saj se njihovo osnovno strokovno delo – vodenje ljudi po gorah – ves čas prepleta z organizacijskim društvenim delom. Glede na številčnost in razširjenost delovanja imajo tudi izjemno pomembno vlogo pri hitrem prenašanju znanj, izkušenj in novosti v prakso. Gorsko kolo je prineslo nov način gibanja v gorskem svetu. Popularnost gorskega kolesarjenja se je z leti povečevala tudi med planinci. Razvila se je nova dejavnost – turno kolesarstvo. Mejnik je skupščina PZS dne 19. 5. 2007, ko je bilo turno kolesarstvo s statutarnim dopolnilom tudi formalno uvrščeno med dejavnosti PZS.

I. SPLOŠNI PODATKI O PROGRAMU

1. Ime programa

Program usposabljanja se imenuje Turno kolesarski vodnik II (TKV II).

2. Temeljni cilji programa

Temeljni cilj programa je usposobiti vodnike PZS za vodenje zahtevnejših turno kolesarskih izletov.

TKV II je usposobljen za vodenje zahtevnejših kolesarskih tur v težjem terenu, ki jih bo lahko dopolnil s klasičnim peš vzponom na vrhove, v skladu njegovo vodniško usposobljenostjo za vodenje kopnih tur.

TKV II je usposobljen za vodenje po vseh poteh, kjer zahtevnost spusta ne preseže S5 po Paternujevi sedem-stopenjski lestvici (zahtevni spusti po strmih poljskih poteh, strmih grajenih gozdnih vlakah in stezah s pogostimi ovirami; manj izkušeni udeleženci ture mesta S5 prehodijo). TVK II lahko vodi ture tudi nad gozdno mejo, v svojstvu vodnika PZS – peš pa vse kopne ture, ki jih dovoljuje njegova kategorija in dovoljeno število vodenih na vodenih turah.

Program usposabljanja se načeloma izvaja v dveh delih. Sestavljata ga preskusna tura in osnovni tečaj. Osnovni tečaj je lahko izveden sklenjeno v 4 zaporednih dneh ali v dveh vikendih, možno pa je tudi hkratno usposabljanje za TKV II in Turno kolesarskega vodnika I (TKV I).

3. Trajanje usposabljanja

Program usposabljanja obsega 15 ur teorije, 16 ur praktičnega dela in 5 ur za utrjevanje, ponavljanje in izpite, skupaj 36 ur.

Preglednica 1: Trajanje usposabljanja

	Teoretično (h)	Praktično (h)	Izpitne obveznosti
Turno kolesarski vodnik II	15	16	5
Skupaj:		36	

4. Način vključevanja programa v mednarodno sodelovanje

Mednarodna zveza planinskih organizacij (UIAA) je sprejela standarde usposabljanj vodnikov z naslovom Model training standards for voluntary leaders and instructors. PZS je v letu 1999 na podlagi standarda vodnik za pohodništvo v gorah (Mountain walking leader - člani 4.1 do 4.13) zaprosila Gorniško komisijo Mednarodne zveze planinskih organizacij (Mountaineering Commission UIAA) za potrditev programov usposabljanj za vodnika PZS – **kategorije A (ta je osnova temu programu)**, B in D, ki skupaj ustrezajo temu standardu. Licenco za ta standard je potrdila tudi na svoji seji od 15. do 17. 4. 2005 v Belgiji za naslednjih 5 let; do leta 2010.

Program TKV II, kljub temu, da temelji na programu vodnik PZS A kategorije, mednarodno še ni potrjen, bodo pa izvedena prizadevanja tudi v tej smeri.

5. Povezanost z drugimi programi usposabljanja, (mesto programov v petstopenjski lestvici usposabljanja in izobraževanja, ...)

Program usposabljanja TKV II je nadgradnja programa usposabljanja TKV I in ima skupne predmete s tem programom ter vsemi programi usposabljanj za vodnike PZS. Program ima skupne predmete tudi s programi usposabljanj vaditelj orientacije PZS, mentor planinske skupine, varuh gorske narave in inštruktor planinske vzgoje. Program usposabljanja je v celoti usklajen s programom licenčnega usposabljanja.

TKV I, ki naknadno pridobi strokovni naziv vodnik PZS A kategorije, postane s tem neposredno tudi TKV II, ob izpolnjevanju pogojev o kolesarskih turah iz tega programa.

Program vsebuje vse vsebine, ki jih predvideva Predmetnik splošnega dela usposabljanja strokovnih delavcev za pridobitev naziva strokovni delavec 2.

Preglednica 2: Mesto programa v petstopenjski lestvici.

strokovni delavec 1.	strokovni delavec 2.	strokovni delavec 3.	strokovni delavec 4.	strokovni delavec 5.
40 do 120 ur	minimalno 130 ur	minimalno 300 ur	minimalno 600 ur	minimalno 2400 ur
	Turno kolesarski vodnik II, 36 ur (266 ur)			

6. Sestavljavci programa in izvajalci programa

Program usposabljanja je pripravila Komisija za turno kolesarstvo PZS, ki ga je sprejela **18. aprila 2008**, potrdila pa ga je Komisija za usposabljanje in preventivo - krovna komisija na področju vzgoje in usposabljanja strokovnih kadrov PZS in odločanja o strokovnih zadevah (KUP) na svoji seji, **16. maja 2008**.

Nosilec programa usposabljanja TKV II je Planinska zveza Slovenije.

Izvajalec programa usposabljanja TKV II je Komisija za turno kolesarstvo PZS, neposredno ali v sodelovanju s Slovensko turistično organizacija preko mreže njenih regijskih centrov.

7. Kadrovske zahteve za izvedbo programa in predvideni nosilci

Posamezne teme lahko predavajo le ustrezno usposobljeni strokovni delavci v športu in strokovnjaki posameznih področij; inštruktorji planinske vzgoje, TKV II, vodniki PZS, strokovni delavci

Kolesarske zveze Slovenije in zunanji predavatelji, ki izpolnjujejo pogoje iz preglednice potrebnih kvalifikacij za predavatelje - inštruktorje posameznih tem. Preglednico predpiše pristojen organ PZS.

8. Predviden obseg vpisa

Prvi tečaj bo izveden v sezoni 2008. Predvideno je, da bo usposobljenih 25 - 30 tečajnikov letno. Tečaj bo trajal praviloma 2 vikenda ali 4 dni sklenjeno.

II. PREDMETNIK

1. Število predmetov: razdeljeni na teoretične in praktične; obseg ur teh predmetov

Preglednica 3: Predmetnik programa.

Štev. teme	Naziv predmeta oz. teme	Teoretično ur	Praktično ur
1.	Organiziranost kolesarjev in informacijski viri	1	
2.	Zakonske osnove, moralna in pravna odgovornost	1	
3.	Teorija in metodika kolesarskega treninga	1	1
4.	Prehrana pri kolesarjenju	1	
7.	Kolesarske in planinske poti	1	
9.	Orientacija in načrtovanje ture	2	3
10.	Vodenje in varnost skupine	3	3
11.	Oprema turnega kolesarja	3	2
12.	Tehnika vožnje kolesa	2	3
	Skupna tura		4
		15	16
		31	
	Utrjevanje, ponavljanje in izpiti:	5	
	Skupaj:	36	

Učni načrt:

1. **Organiziranost kolesarjev in informacijski viri**

Cilji: Seznanitev z organiziranostjo kolesarjev v PZS in drugih organizacijah ter društvih in pridobivanje, hranjenje in objavljena informacij (podatkov) pomembnih pri organizaciji izletov.

Snov: Formalne in neformalne organizacije/društva, ki združujejo turne (gorske) kolesarje. Organiziranost kolesarjev v planinskih društvih in v PZS. Vodenje, objavljane in hramba/arhiviranje podatkov o aktivnostih. Iskanje in objavljane podatkov na svetovnem spletu. Najbolj uporabne spletne strani.

2. **Zakonske osnove, moralna in pravna odgovornost.**

Cilji: Seznanitev z zakoni in predpisi pomembnimi za kolesarje in kolesarjenje v naravi. Seznanitev z osnovnimi pojmi moralne in pravne odgovornosti, spoštovanje pravil vodenja sprejetih v okviru PZS, seznanitev s posledicami in ukrepi povezanimi z odgovornostjo vodenja.

Snov: Zakoni in predpisi, ki pravno regulirajo vožnjo kolesa v naravi. Kje je vožnja s kolesom dovoljena in kje zakon kolesarjenje omejuje. Za kolesarje pomembni cestno prometni predpisi. Moralne vrednote in njihov pomen. Odgovornost z vidika kazenskega in civilnega prava. Posebnost pravnih odnosov pri vodenju v gorah. Moralna, kazenska in odškodninska odgovornost. Ukrepi in posledice. Civilno pravne tožbe.

3. Teorija in metodika kolesarskega treninga

Cilji: Pridobivanje osnovnih informacij o treningu.

Snov: Pomen treninga, osnovni pojmi, razvoj gibalnih sposobnosti, vrste, načela, ogrevanje pred in razgibavanje po aktivnosti. Posebnosti treninga za turno kolesarjenje.

4. Prehrana pri kolesarjenju

Cilji: Seznanjanje s pravilno prehrano pred, med in po turi.

Snov: Vrste hrane, način prehrane specifično za napore pri kolesarjenju, pijača in pravi način in frekvenca pitja. Nevarnosti in posledice napačne prehrane.

7. Kolesarske in planinske poti

Cilji: Pridobivanje osnovnih znanj o kolesarskih in planinskih poteh.

Snov: Opis mreže planinskih in kolesarskih poti, pregled kolesarskih vodnikov v obliki knjig in v elektronskih oblikah, težavnostna lestvica za oceno zahtevnosti poti.

9. Orientacija in načrtovanje ture.

Cilji: Seznanitev z osnovami orientacije v naravi, usposobitev za gibanje s pomočjo karte, GPS naprave, kompasa in drugih pripomočkov in spretnosti. Seznanitev s planinskim izrazjem. Izbira primerne zahtevnosti ture.

Snov: Vnos ture v GPS napravo in skice poti na zemljevid ter določitev časovnice. Določanje stojišča z GPS napravo. Sledenje ture s kompasom in s pomočjo GPS naprave in zemljevida. Izbira zahtevnosti in dolžine ture glede na pričakovane udeležence.

10. Vodenje in varnost skupine

Cilji: Poznati in uporabljati metode in načine vodenja kolesarske skupine. Seznanitev s osnovnimi metodami vodenja. Potrebno število vodnikov glede na število vodenih.

Snov: Metode dela vodnika pri vodenju. Kako voditi. Posebnosti vodenja skupine kolesarjev. Naloge prvega in zadnjega v skupini. Vodenje skupine pri nevarnih prečkanjih prednostnih cest in drugih težavnejših okoliščinah. Določanje varnih mest, za ustavljanje/počitek. Izbira in prilagajanje ture glede na letni čas, vremensko napoved, vremenske razmere. Naloge vodnika v primeru nesreče. Vodenje skupine in varstvo narave. Praktični primeri, povezava z ostalimi temami. Cestno prometni predpisi posebej pomembni za kolesarje in skupino kolesarjev. Način določanje največjega dovoljenega števila vodenih na enega vodnika.

11. Oprema turnega kolesarja

Cilji: Spoznati vrste koles in sestavne dele kolesa. Spoznati osnovna popravila in orodje na turi in v domači delavnici. Vzdrževanje kolesa. Spoznavanje primere osebne opreme turnega kolesarja.

Snov: Vrste koles in primerno kolo za turno kolesarjenje. Pravilna izbira kolesa. Sestavni deli koles. Pravilna nastavitve kolesa glede na osebno konstitucijo kolesarja, terena in načina vožnje. Kaj je varno kolo in pravilno opremljeno kolo po CPP. Orodje na turi in popravila kolesa na terenu: menjava zračnice, popravila verige in prenosnega mehanizma, zavor in vzmetenja. Vzdrževanje kolesa, orodje in dela v domači delavnici: mazanje, čiščenje, nastavitve prenosnega mehanizma in zavor, polnjenje zračnic in zračnega vzmetenja. Obleka: osnovna, rezervna in zaščitna obleka pred mrazom in vetrom. Čelada in rokavice– primerna izbira in pravilen način nošenja. Nahrbtnik in drugi pripomočki za spravilo opreme.

12. Tehnika vožnje kolesa.

Cilji: Spoznati tehnike vožnje kolesa. Kako pravilno voziti v vzponu in spustu. Poznati tehnike vožnje v zavojih. Seznanitev s osnovnimi tehnikami pri premagovanju lažjih ovir, ki jih srečamo na slabših poteh. Osnovne fizikalne zakonitosti pomembne pri kolesarjenju. Spoznati osnove metode prenašanja znanja tehnike vožnje na udeležence ture. Izbira terena in varovanje narave.

Snov: Izbira hitrosti in prestavnega razmerja. Pravilen način zaviranja in prestavljanja. Izbira načina vožnje: kdaj stoje, kdaj seda in kakšna je pravilna drža telesa pri spustu. Načini premagovanja ovir pri vzponu in spustu. Vaje za tehniko vožnje v zahtevnejšem terenu pri vzponu in spustu. Izbira

terena in ocena kdaj stopiti s kolesa. Pravilna hoja ob kolesu in nošenje kolesa. Pravilna izbira terena in tehnike vožnje, da so škodne posledice v naravi čim manjše.

2. Vertikalna in horizontalna povezanost predmetov programa (način in možnost prehoda po stopnjah usposabljanja, način)

Program je vertikalno povezan s programom usposabljanja vodnik Planinske zveze Slovenije A kategorije (lahke kopne ture), z ostalimi programi usposabljanja vodnik Planinske zveze Slovenije in programom usposabljanja inštruktor planinske vzgoje. Program je horizontalno povezan s programom varuh gorske narave, vaditelj orientacije in markacist Planinske zveze Slovenije.

3. Študijska in izpitna literatura

- Planinska šola: učbenik, različni avtorji, Ljubljana: Planinska zveza Slovenije 2005
- Vodniški učbenik: učbenik, različni avtorji, Ljubljana: Planinska zveza Slovenije 2006
- Gorazd Stražišar: Sem kolesar, gorski kolesar, MTB priročnik, Pisanica, 2007
- Alpin-lehrplan band 7, Hermann Böhler et al.: Mountainbiken, Deutcher Alpenverein, Verband Deutscher Berg und Skifürer, Alpenferein Südtirol

III. POGOJI ZA VPIS

Kandidat za TKV II mora ob prijavi izpolnjevati splošne in posebne pogoje:

Splošni pogoji:

- usposabljanja se lahko udeležijo vodniki PZS, ki so usposabljanje za A kategorijo sklenili z oceno opravljenih - ocena 8,9 ali 10 in imajo ob prijavi veljavno licenco za opravljanje strokovnega dela na področju planinstva oziroma vodniki Planinske zveze Slovenije A kategorije, ki so tri leta zaporedoma aktivni in so osnovno usposabljanje sklenili z oceno opravljenih,
- članstvo v društvu, ki je član Planinske zveze Slovenije in
- ustrezno zdravstveno stanje.

Posebni pogoj za pristop k usposabljanju:

- uspešno opravljena preskusna tura (kandidat demonstrira veščine kolesarjenja),
- odpravljenih najmanj 20 samostojnih kolesarskih tur med katerimi vsaj 5 dosegaajo zahtevnost spusta S5.

Kandidat dokazuje pogoj iz druge alineje s seznamom opravljenih tur na posebnem obrazcu, ki ga lastnoročno podpiše.

IV. POGOJI ZA NAPREDOVANJE PO STOPNJAH

Znanje udeležencev programa usposabljanja se ocenjuje s pozitivno oceno opravljenih (ocene 6,7,8,9,10) in negativno oceno ni opravljenih (ocena 5).

V dodatno licenčno usposabljanje TKV II se lahko vključijo vsi, ki so osnovno usposabljanje sklenili s pozitivno oceno.

V. POGOJI ZA DOKONČANJE USPOSABLJANJA

Za uspešno dokončanje usposabljanja za kolesarskega vodnika PZS mora biti kandidat 100 % aktivno udeležen na usposabljanju, opraviti mora teoretične in praktične izpite ter oddati seminarsko nalogo (iz teme 9. Orientacija in načrtovanje ture), ki jo mentor naloge oceni kot opravljen ter obvezno pripravništvo. Teoretični izpiti se opravljajo pri vseh predmetih, praktični izpiti pa predmetih 9.

Orientacija in načrtovanje ture, 10. Vodenje in varnost skupine, 11. Oprema turnega kolesarja in 12. Tehnika vožnje kolesa.

Posamezen izpit lahko kandidat opravlja največ trikrat. Izpitno komisijo sestavljajo člani, ki so inštruktorji planinske vzgoje ali najmanj turno kolesarski vodniki II, vsi z najmanj triletnimi turno-kolesarskimi izkušnjami ter so na seznamu pristojnega organa PZS, pristojnega za podeljevanje dovoljenj za opravljanje dejavnosti. Izpitna komisija sodeluje pri vseh izpitnih obveznostih. Seznam članov izpitne komisije vsako leto potrdi pristojen strokovni organ PZS.

Zadnji dan usposabljanja udeleženci usposabljanja prejmejo potrdilo o udeležbi, ki ga izda izvajalec usposabljanja. Ko udeleženec opravi vse izpitne obveznosti, mu nosilec usposabljanja podeli naziv pripravnik TKV II.

Kandidat je lahko pripravnik največ tri leta. V tem času mora pod nadzorom voditi najmanj pet različnih tur, pri najmanj dveh registriranih TKV II - mentorjih. Od mentorja, pri katerem je pripravnik vodil, mora za vsako turo posebej pridobiti pozitivno pisno mnenje o opravljenem vodenju.

Rok za zaključek usposabljanja je do 31. decembra leta, v katerem poteče tri leta od leta, v katerem je kandidat postal pripravnik za TKV II. Po uspešno opravljenih izpitnih obveznostih se kandidata lahko predlaga za podelitev strokovnega naziva TKV II.

VI. NAVEDBA NAZIVA

Pristojni organ PZS, na predlog izvajalca usposabljanja in na podlagi dnevnika in poročil o usposabljanju ter pripravništvu, ugotovi ali je pripravnik za TKV II opravil vse izpitne obveznosti in pripravništvo. Če organ ugotovi, da je pripravnik opravil vse izpitne obveznosti in pripravništvo, mu z ugotovitvenim sklepom potrdi naziv TKV II. Če organ ugotovi, da pripravnik ni opravil vseh obveznosti, se šteje, da ni izpolnil pogojev za pridobitev tega naziva.

Ta organ potrdi naziv TKV II brez dodatnega usposabljanja tudi TKV I, ki pridobi naknadno še strokovni naziv vodnik PZS A kategorije, če ta izpolnjuje pogoje o kolesarskih turah iz tega programa.

PZS podeli TURNO KOLESARSKEMU VODNIKU II izkaznico ter diplomu o usposobljenosti (licenco za opravljanje strokovnega dela na področju planinstva) na enotnem obrazcu strokovnih delavcev v športu. Z enotnim nazivom TKV II označujemo tako ženske kot moške udeležence programa.

TKV II so ob izdaji diplome o usposobljenosti vpiše v register turno kolesarskih vodnikov, ki ga vodi pristojni organ PZS. Vsaka diploma je evidentirana tudi v registru usposobljenih strokovnih delavcev v športu v RS.

Prva licenca za opravljanje strokovnega dela na področju planinstva velja od dne vpisa v register turno kolesarskih vodnikov do 31. decembra leta, v katerem preteče tri leta od zadnjega dne usposabljanja – izpita.

Naziv turno kolesarski vodnik je trajen, za opravljanje dejavnosti pa je potrebna potrjena licenca.

VII. LICENČNO USPOSABLJANJE

TKV II mora vsaka tri leta podaljševati licenco za opravljanje strokovnega dela na področju turnega kolesarstva. Pogoj je, da je bil najmanj v letu pred iztekom licence aktiven v najmanj petih akcijah, in da se je vsaj enkrat na tri leta udeležil licenčnega usposabljanja za turno kolesarske vodnike, ki ga je potrdil pristojni organ PZS.

Za podaljševanje zavarovanja za primer civilno pravne odškodninske odgovornosti, ki izvira iz dejavnosti turno kolesarskih vodnikov, je potrebno vsako leto poslati pisno poročilo o delu. Poročilo pošlje društvo ali ustrezen organ planinske organizacije, le izjemoma kolesarski vodnik neposredno, na predpisanem obrazcu, ki ga izpolni TKV II, praviloma najkasneje do konca meseca februarja pristojnemu organu PZS.

Preglednica 4: **Predmetnik dodatnega licenčnega usposabljanja.**

Štev. teme	Naziv predmeta oz. teme	Teoretično (h)	Praktično (h)
9.	Orientacija	1	2
10.	Vodenje in varnost skupine	1	1
12.	Tehnika vožnje kolesa	1	1
Prosta izbira teme		1	
		4	4
		8	
Izpitne obveznosti:		1	
Skupaj:		9	

Za uspešno končan dodatni licenčni seminar je potrebna 100 % udeležba pri teoretičnem in praktičnem delu.

Če TKV II licence za opravljanje strokovnega dela na področju turnega kolesarstva ne podaljša dvakrat zapored (obdobje šestih let), mora pred udeležbo na ponovnem licenčnem usposabljanju ponovno izpolniti posebne pogoje za udeležbo na osnovnem usposabljanju. Izpolnjevanje pogojev dokazuje s seznamom enakega števila opravljenih tur za zadnje dve leti. Posebne pogoje mora izpolniti do dneva prijave na licenčni seminar.

Licenčni seminarji so objavljeni v razpisu akcij usposabljanja PZS, v Koledarju planinskih aktivnosti PZS za posamezno leto, v Obvestilih PZS, na spletnih straneh PZS in v ŠPaK sistemu.

Predavateljsko licenco za izvajanje licenčnih seminarjev pridobijo ustrezno usposobljeni strokovni delavci v športu na področju planinstva, ki so na seznamu pristojnega odbora PZS, pristojnega za podeljevanje licenc za opravljanje strokovnega dela na področju planinstva.

dr. Jože Rován l.r.
Načelnik komisije za turno
kolesarstvo UO PZS

Rudolf Skobe l.r.
Načelnik komisije za usposabljanje
in preventivo UO PZS

V Ljubljani, 16. maja 2008